

01-08-2008

Tục ngữ ca dao của Việt Nam ta - phải nói là của riêng - vì nó nhiều lắm. Chắc hẳn mọi người đều biết Tục Ngữ, Thành Ngữ, Ca Dao và Dân Ca Việt Nam của số người Trọn Ngữ của Người mà đã có: tục ngữ 4.079 câu, thành ngữ 5.809 câu, ca dao 5.010 câu và dân ca 1.449 câu. Nếu đem bàn tổng câu, chúng ta thêm vào những ngữ pháp thích, rồi thêm mồm, dùm miệng vô nghĩa thì có lẽ nó sẽ phải đầy bóng của bạn để nhìn bách khoa mọt.

Để làm việc này, cần về khả năng lớn tài trí, dốt khoát là chúng tôi không thể làm nổi. Bởi thế trong phạm vi bài viết này chúng tôi chỉ xin nói đến một số ít câu mà chúng ta còn thấy ngữ pháp xuất hiện trên sách báo hoặc còn được nói tới trong dân gian để làm vui cho quý độc giả trong những lúc trà dư tửu hậu, hay những khi lai rai tâm hồn kiêu, cốc Heineken, tán dóc để quên bớt đi những mệt mỏi vì phải công việc ngày công việc đêm cho có để tiêu mà trả cho hết những bill này để bill khác.

Ai rồi không biết một loài vật trên đời sống dĩ mà sống được là phải như có: ăn, uống và thở, còn những thứ khác dù là gì đi nữa thì cũng chỉ là để thêm vào cho cuộc sống thêm phong phú, tươi đẹp hơn mà thôi. Các bạn ta ngày xưa làm quái gì có TV, tủ lạnh; làm quái gì có bắp ga, bắp chuối; làm quái gì có... rất nhiều thứ như chúng ta đang có bây giờ, công việc mà xem ra các bạn cũng dùng ra phải.

Trong ba thứ cần thiết nhất cho cuộc sống là ăn, uống và thở thì nước và khí trời Đấng Tạo Hóa đã cho ta sẵn trong trời đất, chỉ cần phải mua, chỉ cần phải làm mới có. Khí trời chỉ nào rồi chỉ có, nước đã có nước mưa, nước giếng còn không thì ra sông, ra suối mà múc, chỉ cần có ăn là phải lo thôi. Mặc dù "ăn" được các bạn cho được hàng đống trong tủ khoai, những các bạn rồi bạn: "Ăn để mà sống chứ không phải sống để mà ăn" hoặc "Người quân tử ăn chẳng cần no"! Nếu "ăn" chứ để mà sống thì cho cái gì vào bụng rồi chỉ để. Ngày còn trong tù công việc, chúng tôi chỉ để để cho ăn toàn khoai lang khô, khoai mì khô hay bo bo thôi mà cũng có chết đâu? Những người ăn để mà sống như thế thì cuộc sống còn gì là thú vị nữa, còn gì là đáng sống nữa? Thế thì theo thiển ý của chúng tôi, câu: "Ăn để mà sống chứ không phải sống để mà ăn" hoặc "Người quân tử ăn chẳng cần no" chỉ là sự phân biệt của mấy cái để cho vớ vẩn vớ vẩn. Thấy người ta nhà cao cửa rộng, vợ đẹp con khôn, ăn sung mặc sướng, còn mình thì "kiết xác" bèn than thở rồi bạn câu trên cho nó để rồi, chỉ ăn chứ chết để mà sống thì "ăn" như thế không thể được đống đống trong tủ khoai để. Có Tú Xương ngày xưa nghèo rất mệt mỏi: "Vợ lắm le đi rồi vú, con tôi phải đi rồi" mà còn mà "sáng rồi u sâm ban thì rồi sà bò" nữa là! "Ăn để mà sống" những người không sống thì làm sao mà ăn? Vua chúa, quan quyền xưa cũng như nay họ có chứ "ăn chứ để mà sống" khi ra đời, hay họ ăn toàn những cao lương mễ thực? Thế thì họ là bạn "thật phụ" chứ chứ? Trong bài Khóc Bùn, của Nguyễn Khuyến đã khóc về Đấng Khuê như thế này:

Rồi ngon không có bạn hiền
Không mua không phải không tiền không mua!

Thế thì "Tha học ngữ ngữ của tri", gặp bạn hiền mà không có rồi ngon, thế của nhảm nhí thì còn ra

cái thò thò ng gì nà a nào?

Đã coi thò thò ng miò ng ăn thì chò , các cò ta ngày xò a lòi còn bò o: "Miò ng ăn là miò ng nhò c". Câu này có lòi cò t chò là đò chò n bò t mò y tay tham ăn tò c uò ng, cò ngò i vào mâm là cò m đò u mà ăn, trò n mò t mà nuò t, không biò t đò ng trò c có gì, đò ng sau có gì, bên phò i có gì, bên trái có gì. Hoò c ăn lén ăn lút, ăn vò ng ăn trò m, ăn nhò thò mò i là "ăn nhò c", chò cò đàng hoàng mà ăn, hò p lý mà nuò t thì nhò c cái nò i gì? Bò i thò các cò ta mò i lòi có câu: "Có thò c mò i vò c đò c đò o", nho nhe mò t tí thì: "Dĩ thò c vi tiên". Đói rò n chân tay thì chò ng nhò ng "ngò " không đò c mà... giá có "làm gì" cũng chò ng ham nói chi đò n nhò ng thò khác.

Cò lòi n thò n ngò i mà nghĩ thì thò y ngay trong ca dao, tò c ngò cò a ta chò nò i mò t vò n đò ăn uò ng thò đã thò y có nhò ng câu mâu thuò n vò i nhau. Tuy coi ăn uò ng không phò i là vò n đò quan trò ng nhò ng các cò lòi khuyên: "Ăn cò đi trò c, lòi nò c đi sau". Lòi khuyên này hò p lý quá đi chò , ăn cò mà đò n sau thì chò còn có nò c gò m xò ng hoò c húp nò c cò n chò còn gì nà a đâu mà ăn, nhò t là lòi i vào thò i các cò ta ngày xò a, thò c ăn thò c uò ng đâu có ê hò nhò bây giò . Hò n nà a các cò ta ngày đó lòi "sĩ diò n" ghé lòi m, ăn thò a vò i ăn sau là không có chò u đâu. Ăn cò thì phò i đi trò c đò khò i bò ăn thò a hoò c mò t phò n ăn, trái lòi "lòi nò c" mà le te đi trò c, lòi gò p phò i chò sâu không biò t, hò t cò ng chò t đò i thì sao?

Ngò i vào mâm là cò cò m đò u mà ăn, trò n mò t mà nuò t, ăn hò t cò phò n ngò i khác, đò nhò c nhò mò y tay tham ăn tò c uò ng này, các cò ta nhò nhàng bò o: "Ăn trông nò i, ngò i trông hò ng ". Mà cũng lòi , cò đò ý mà xem, hò gò p phò i cái thò ăn tò c là thò nào cũng nói phét, bò i thò ngò i ta mò i có câu "Ăn tò c nói phét". Lúc ăn thì cò m đò u xuò ng, ăn không kò p nhai, nuò t không kò p thò , nhò ng sau khi đã tò ng đò y hò ng rò i thì lòi mò t tò c lên đò n trò i, ba hoa phét lác, nói mà không biò t là mình nói đúng hay nói sai, bò t cò n hò u quò . Đò khuyên bò o hò ng ngò i này, tò c ngò ta có câu "Ăn có nhai, nói có nghĩ ". Ăn mà không nhai thì làm sao mà biò t đò c món ăn ngon hay không, làm sao tránh khò i nuò t phò i xò ng, phò i sò n? Còn nói mà không nghĩ thì làm sao tránh khò i nói bò y nói bò , nói láo nói lòi u, có khi sinh ra vò miò ng.

"Ăn không nói có" đó là cái thò ngò i có nói không, không nói có, đò t đò u đò t chuyò n, vu oan giá hò a hoò c lòi a bò p ngò i ta cò t đò thò lòi hoò c vò i mò t mò u đò bò t chánh nào đó. Lòi ngò i này là thò chò ra gì, chò ng nên đò n gò n!

Chò nò i có mò t chò "ăn" thò i mà đã có đò n mò y chò c câu, còn nào là nhò ng: Ăn trên ngò i trò c, Ăn cò nói mò, Ăn vóc hò c hay, Ăn sò i thò , Ăn sò ng nuò t tò i, Ăn mò n nói ngay còn hò n ăn chay nói đò i, Ăn cháo đá bát, Ăn cò m nhà vác tù và hàng tò ng, v.v. Còn nhiò u nà a các cò , nhò ng sò nò u kò hò t ra đây e quý vò sò nhàm chán. Vò y nên chúng tôi xin đò c nói sang mò t vò n đò khác, dĩ nhiên là nó cũng nò m trong phò m vi tò c ngò , ca dao thò i.

Ai cũng bò o thò i xò a các cò ta đò o đò c hò n bây giò , dĩ nhiên thò i nào cũng phò i ăn, phò i yêu. Có "ăn" mò i có sò ng, còn có "yêu" mò i có ngò i nò i dỏi tông đò ng, các cò chò ng đã có câu "bò t hiò u hò u tam, vô hò u vi đò i" là gì đò y. Thò ng cò "ăn nhiò u" thì "yêu khoò ", mà ai có quyò n ăn nhiò u, uò ng nhiò u bò ng mò y ông vua. Các vò y ăn nhiò u yêu khoò , ngày đêm "yêu" lu bù rích, yêu quá hoá... chò t yò u! Ông nào sò ng đò c đò n 45 tuò i là đã thò lòi m rò i. Thò nhò ng bò ra ngoài cái thành phò n quá đò c biò t yò thì các cò ta ngày xò a đò u đò hò n chúng ta bây giò nhiò u lòi m. Con trai, con gái muò n lòi y vò lòi y chò ng là phò i có sò đò ng ý cò a cha mò , phò i đò c

cha mẹ lo cho, thì nên mẹ có câu "Đừng vội, già chớ ng". Ngày xưa thì "Cha mẹ đất đầu con ngói đất y", chớ bây giờ thì "Con cái đất đầu cha mẹ ngói đất y". Ngói đất y cho nó có đất bở phởn, đất "lười nghĩ quân cách" chớ gì số nhà cha mẹ có không đừng ý thì cũng chớ sao, chúng nó lười nhau thì cũng vớ n cớ lười nhau!

Đã "Cha mẹ đất đầu con ngói đất y" thì chớ lười các cớ ta ngày xưa không biết yêu à? Lười ai cũng đất c, miến là cớ có đất "Trởng" đất "Mái" là đất c à? Rồi còn nhäng "Nam nữ thä thä bät thân", trai gái näu không phäi vä chäng thì cäm ngät không có đất c xáp vào väi nhau, đất Thánh Khäng đã đất y thä. Vâng näu chä xét qua thôi thì nó là thä, nhäng näu đi sâu vào tục ngữ, ca dao cäa ta thì "nói väy mà không phäi väy". Các cớ ta xưa cũng yêu ra phät y chä, chäng nhäng thä mà còn yêu "u" näa là đất ng khác.

Cä Nguyän Công Trä ngày xưa là mät tay "nho chùm", chä thánh hiän mät bäng, còn ai thäm nhuän "giáo lý" cäa đất Thánh Khäng hän cä näa, đáng lä thì cä phäi nghiêm túc läm, thä nhäng mà không đâu, cä là tay tä "yêu u" đất y. Trong suốt cuộc đời, khi lên voi, lúc xuống chó, chuyện kä räng thuä còn là häc trò, đã có mät thäi cä yêu mê män mät em đào hát, yêu đất n näi cä xin đất c làm mät chân đánh trở ng cho nhà hát đất đất c gän ngäi trong mäng. Mät hôm theo em đi hát ở đâu đó, có lä nhiäm vä cäa cä là väa mang trở ng väa gánh đất cho em. Đất n mät quäng đất ng väng, không biết bäng cách nào, bäng vän hay bäng vä, häc nän nä ôi thä nào mà cä đã "đä nhä" đất c em mät län. Dĩ nhiên mät khi "Con ong đã tä đất ng đi läi vä" (Kiäu) räi thì tình cũng nhät và sau đó thì "Anh đi đất ng anh, tôi đất ng tôi" (thä Thä Lä). Đất ng đất i trăm ngä, bäng đi mät thäi gian khá lâu, mät hôm em läi đất c gäi đi häu hát cho mät vä quan län nä. Khi nhìn thäy ngài, täng ai, hoá ra là cái "thäng" đánh trở ng phäi gió đất nào! Nàng nhän ra chàng, còn chàng thì quên bäng đi không nhä nàng là ai (đàn ông hay bäc tình thä đất y, khi chäa đất c thì nän nä ôi, dai nhä đất a đất, đất n khi đã đất c räi thì...) Đất nhäc cho quan län nhä läi chuyện xưa, trong bài hát em đã läng vào câu:

Giang sơn mät gánh gäa đất ng
Thuyän quyền nä hä anh hùng nhä chäng?

Hai câu thơ thät tuyät, nhät là hai chä "hä" hay không thä tä đất c. Nó väa näng näu väa nhä phän đất i mà không phäi là phän đất i. Em nä hä không chäu đất y, nhäng näu anh bäo tay mät tí thì cũng xong thôi, còn näu mäi thäy em nä hä mà anh đã väi rät väi läi thì anh đúng là thäng... cä län, có nhiäu khi vì "đã" quá mà em cũng nä hä näa.

Dĩ nhiên bây giờ thì quan län nhä räi, có đất u sau cuộc hát quan có làm gì näa không thì... không ai biết.

Kä läi mäu chuyện trên là chúng tôi chä muän chäng minh là các cớ ta ngày xưa cũng yêu ra rít läm, chä thä mà ca dao ta đã có nhäng câu nhä:

Yêu em mäy núi cũng träo
Mäy sông cũng läi, mäy đäo (anh) cũng qua.

Gian nan, vät vä thä nào anh cũng chäu, cho dù mät mäng cũng chäng sao, cä miến là "yêu" đất c em thì thôi. Thäi bây giờ làm gì có cái chuyện trai đất n nä nhà vä, cä i xong là nó đất n nhau

Nói Chuyện Về Ca Dao Tục Ngữ Việt Nam

Tác Giả: Hoàng Yên

Chúa Nhật, 28 Tháng 9 Năm 2008 18:42

Đi một buổi, năm tháng mới thoả lòng mới cho vợ nó về thăm bên nhà về một lần là đã quý lắm rồi, chị "Trai ở nhà về nhà chớ không dám đi đâu", mẹ miêng mẹ c quai, nhiều khi mẹ nói chuyện về một tí cũng sợ mích lòng ông bà nhà, nói chi đến cái chuyện:

Đấy con tôi thu còn thu
Đấy về tôi thu bố về mẹ về!

Thế bây giờ đàn ông con trai mà chịu nếp mình ở bên nhà về, chịu đi cho nhà về sai khi nào thì thối ng là dân cù lòn chớ ra gì, chớ vào thối các cậu ta xa xa tránh xa khi cậu đi đâu về cậu về lắm khi các chàng phải chịu nhiều gian khổ lắm, chớ thối mà đã có chàng phải kêu lên:

Công anh làm rồi đã ba năm trôi
Nhà em lắm ruộng nhiều nước
Bớt anh tát nước cày lòng (anh) lắm thay!

Tát nước, bừa cấy, chăn trâu, cấy cấy, ăn cơm nguội, nằm dưới hè, trăm nghìn cay đắng mà có anh sau ba năm rồi còn hết công không công đi đâu về, đau còn hơn hơn nữa chớ! Không biết có phải vì yêu hay không mà có cậu thay vì sợ mũi về đất về nhà mình thì lại khăn gói quần áo đi về bên nhà về. Tình trạng này cũng thối ng xa ra vào thối xa gọi là "cười bết rồi".

Ngày xưa trong nhà có con gái lòn, quá tuổi cấy kê mà chớ có ngồng đi cho thì cha mẹ lo làm lo công lắm, vì nó nhớt trái mìn chớ, vô phúc mà tự nhiên nó phính bông ra thì cha mẹ chớ còn có nước đeo vào một. Thế nhớt không phải vì thối mà bừa ai các cậu cũng gọi con gái cho đầu:

Có con mà gọi chớ ng gọi
Có bát canh cùn nó cũng đem cho
Hoài con mà gọi chớ ng xa
Trời là một hạt sau là một con

Các bà các cô bây giờ nông nghiệp lắm, luôn luôn đi hàng thối nhớt, anh nào quen thói vũ phu thì cớ coi chớ ng, chớ cùn đi ng nhớt đến nòng một cái là cũng có thối bừa còng tay thối vô tù nhớt chớ. Đi ng có bết chớ c các cậu ngày xưa mà bừa: "Một trăm đũa con gái không bông cái hòn... thối ng con trai". Các cậu chớ nói cho nó sợ ng cái lòn miêng, cho nó bết đi nhớt bông c c khi bừa chèn ép quá mẹ mà thôi, chớ thối ra các cậu cũng yêu bà xã thối y m:

Mũi em nhớt tám gánh lông
Chớt yêu chớt bông lông rồi cho...

Đi đi đi! Ngồng đi cấy một hoa da phớt mà lông mũi thối ra ngoài cớ đất ngón tay thì tôi đi về nào có đũa can đũa "chớt" miêng vào mà hôn, thối mà vì yêu quá hoá cuêng, có cớ lòn bừa "lông rồi ng rồi cho" đớt y. Chớ a hết đầu, còn nhiều nước chớ:

Đêm nằm ng ngáy o o
Chớt yêu chớt bông ngáy cho vui nhà
Đi chớt thì hay ăn quà

Ch ng yêu ch ng b o v nhà đ c m...

Yêu đ n th thì thôi ch còn yêu th nào n a? Ch ng nh ng ch yêu mà còn n nh, nh ng m t khi đã gét thì s i tóc ch t , v ch lá tìm sâu, b i lông tìm v t, ch th mà còn có nh ng câu:

Khi yêu trái u cũng tròn
Khi ghét trái b hòn cũng méo

Ho c:

Yêu nhau trăm s ch ng n
M t trăm ch l ch cũng kê cho b ng
Ghét nhau đào đ t đ đi ...

Ho c:

Yêu nhau yêu c đ ng đi
Ghét nhau ghét c tông chi h hàng

Trai l n l y v , gái l n l y ch ng là cái nh t nhiên c a con ng i, n u không v y thì loài ng i làm sao còn t n t i cho t i ngày nay. Ch có đ i u h i khác là th i bây gi ph n l n con trai con gái h t đ i tìm l y ý trung nhân, tr c khi thành v thành ch ng th ng là anh "tán" ch , mà cũng có khi ch "tán" anh, khi đã ch u đèn nhau r i cha m đ i bên ch có v c đ ng ra tác h p cho thôi. Còn các c ta x a thì khác, cha m ch n v ch n ch ng cho con cái. Nào là ph i "môn đ i", nào là "l y v xem tông, l y ch ng xem gi ng" v.v. Th nh ng không ph i c nào cũng th đ ng ng i đó đ i cha m ki m v ki m ch ng cho đâu, các c cũng "tán" nhau ra ph t đ y, b i v y m i có nh ng câu ca dao nh :

Yêu nhau c i áo cho nhau
V nhà m h i qua c u gió bay

Th i bây gi chàng tán nàng b ng cách t ng hoa, b ng cách m i nàng đi ăn đi u ng, đ a nàng đi shopping r i mua t ng nàng cái này cái khác. V t t ng càng đ t ti n thì chàng càng có giá, nói m t cách khác là chàng ph i t ra th t là "hào hoa phong... đ t". Mà mu n đ c nh v y t t nhiên chàng ph i có ti n, ph i có "job" th m, ch không th đ n thu n tán gái b ng n c b t đ c, còn các c ta ngày x a có khi ch tán gái b ng n c b t thôi. Theo thi n ý c a chúng tôi bài ca dao tán gái hay nh t có l là bài "Tát N c Đ u Đ i":

Hôm qua tát n c đ u đ i
B quên cái áo trên cành hoa sen
Em đ c thì cho anh xin
Hay là em đ làm tin trong nhà?

B n câu m đ u trên đây là b n câu làm quen, đ có c mà nói chuy n. Cũng nh chúng ta bây gi , tr c khi mu n làm quen cô nào cũng ph i lân la, gi v h i thăm cái này, h i thăm cái khác, đ i khi em ch u chuy n r i m i t t b t sang nh ng v n đ này, v n đ khác đ c:

Áo anh sọt chõ đõng tà
Về anh chõa có mớ già chõa khâu
Áo anh sọt chõ đã lâu
Mai mớ n cô y vào khâu cho cùng...

Bên câu này là bên câu tở oán đõ đõn ngõ i đõp đi vào mớ c đích chính chõa chàng. Áo anh sọt chõ đã lâu mà tở i nghiõp anh quá, chõng có ai khâu cho cõ vì mớ thì già mà anh lờ i chõa có võ, thõ nên mai cô em vui lòng vào khâu cho anh nhõ. Dĩ nhiên khâu rờ i anh sõ trõ công, mà trõ mớ t cách hõu hĩnh, chõ có phõ i là em làm không công cho anh đâu?!

Khâu rờ i anh sõ trõ công
Ít nõa lờ y chõng anh sõ giúp cho

Rờ i chàng nêu ra rõ ràng nhõng gì mà chàng sõ cho khi nàng về nhà chõng:

Giúp em mớ t thúng sôi vò
Mớ t con lờn béo, mớ t vò rờ u tắm
Giúp em đôi chõu em nõm
Đôi chõn em đõp, đôi trõm em đeo
Giúp em quan tám tiõn treo
Quan năm tiõn cõ i lờ i đõo buõng cau...

Anh thõ t là mớ t tay hào phóng quá sõc, em chõ giúp anh khâu lờ i mớ t tí áo sọt chõ đõng tà thõ, thõ mà khi em lờ y chõng quà cáp anh cho thõ t là hõu hĩnh, nhõng khi nghĩ kờ lờ i thì rõ ràng chính anh là chõng em chõ còn ai vào đây nõa? Vì chõ có chú rờ mớ i phõ i đõa đõn nhà võ rờ u tắm, lờn béo, chõ có chú rờ mớ i phõ i nõp tiõn treo, tiõn cõ i, chõ có thõng sõp cõ i võ mớ i phõ i sõm chõu sõm chõn, mua nhõn, mua trõm cho võ. Chõ nõu là mớ t thõng bá võ nào khác lờ y võ mà anh lờ i sõm sõa cho nhõ thõ thì anh đúng là mớ t thõng... khùng, mà cũng ai cho phép anh làm nhõ thõ? Nhõng mà anh khôn bõ mớ, toàn là nói "võ vào" thõ. Đõ y, cõ tõng là các cõ ta không biõ t tán gái đi!

Trong cõ rõng tở c ngõ ca dao cõa ta, nõu cõ ngõ i mà ngõ m thì thõ y nó võ a phong phú võ a hay không thõ t đõc, mà nhõ chúng tôi đã thõ a võ i các võ đõu bài nĩ chuyõn, chúng tôi không thõ đõ tài, đõ lờ c đõ viõ t ra hõ t đõc. Chõ xin cõng hiõn quý võ mớ t chút gõ i là câu chuyõn vãn chõng trong nhõng lúc trà đõ tõu hõu. Có lờ câu chuyõn cũng đã dài, chúng tôi xin đõc tõm ngõng, hõn tái ngõ cùng quý võ trong mớ t đõp khác.